

Högskolan i Halmstad
Sektionen för lärarutbildningen
Samhällskunskap 91-120

Ett perspektiv på skolvalsreformen

En studie om hur fyra skolledare ser på reformen det fria skolvalet och dess påverkan på den svenska skolan gällande skelsegregation och kunskapsresultat utifrån målet en likvärdig skola

C-uppsats 15hp lärarprogrammet
2013-01-18
Författare: Dino Rakovic 8805021774
Rijad Rashkaj 8710119358
Handledare: Jörgen Johansson

Abstract

Syftet med den här uppsatsen är att ge läsaren en djupare inblick i reformen det fria skolvalet som trädde i kraft i början av 1990-talet i Sverige. Med uppsatsen skapas en kännedom för läsaren i hur reformen gick i kraft samt hur den i efterhand kan problematiseras utifrån forskning samt intervjuer med viktiga personer inom skolväsendet. Metoden som har använts i uppsatsen är en kvalitativ metod där individer subjektivt valts ut för semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna har sedan transkriberats och ställts i förhållande till Max Webers teori om värderationella handlande, status och klass samt Pierre Bourdieus teori om habitus, klassreproduktion och kapital. Studien visar på marginella konsekvenser av det fria skolvalet i den kommun där den är gjord, dock finns möjliga tendenser till att ett fritt skolval kommer att påverka mer i framtiden.

Nyckelord: Fria skolvalet, kunskapsresultat, likvärdig skola, reform, skolsegregation, social handling, stratifiering.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering.....	2
1.2 Syfte och frågeställning	2
1.3 Avgränsning.....	3
1.4 Disposition.....	3
1.5 Arbetsfördelning.....	3
2. Det fria skolvalet en bakgrund	4
2.1 Skolvalfrihet	5
2.2 Skolsegregation	7
2.3 Likvärdighet och kunskapsresultat	8
2.4 Summering av tidigare forskning	9
3 Teori	10
3.1 Bourdieus teori om klassreproduktion och individens handlingar	10
3.2 Max Webers teori om social handling och stratifiering	12
4 Metod och tillvägagångsätt	14
4.1 Intervjuerna.....	14
4.2 Urval.....	15
4.3 Analysarbetet	15
4.4 Etiska aspekter.....	16
5 Resultat	18
5.1 Rektor A	18
5.2 Rektor B.....	22
5.3 Rektor C.....	25
5.4 Tjänsteman.....	28
5.5 Summering	33
6 Analys	34
6.1 Bourdieus teori om klassreproduktion och individens handlingar	34
6.2 Max Webers teori om social handling och stratifiering	37
7 Slutsatser	40
Referenslista	43
Bilaga	46

1. Inledning

Det svenska välfärdsystemet håller sedan ett par decennier tillbaka på med genomgripande förändringar där den största skillnaden från tidigare är att enhetliga lösningar överges till förmån för mer individualiserade former. Processer ersätts av marknader där människor kan utöva ett inflytande som konsumenter och kunder snarare än medborgare. Syftet med dessa förändringar är att skapa en konkurrens för att höja kvaliteten på offentliga tjänster, samtidigt som det finns en förhoppning om att det även ska spara pengar. Förutom ekonomiska motiv så finns det även en politisk och ideologisk tanke bakom reformerna. När det gäller utbildning och skola, har också den berörts framförallt genom ökade möjligheter till att fritt välja vilken skola ens barn skall gå på (Skawonius, 2005). Barn behöver inte längre placeras i den skola som ligger närmast hemmet, nu är det en fråga som föräldrar oberoende kan ta ställning till med följderna att "skolpengen" flyttar med barnet till den valda skolan. Demokratibegreppet gick från att fokusera på gruppen som helhet, till istället vara mera individanpassat (Dovemark, 2008).

Att alla har rätt till en likvärdig utbildning oavsett sociala och ekonomiska förhållanden har länge tagits för givet, likaså att skolans uppgift är att utjämna de skillnader som exempelvis beror på elevens bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå. Ett viktigt utbildningspolitiskt mål är att skolan ska minska betydelsen av hemmets påverkan och på så vis skapa samma möjlighet för alla elever att nå målen. Detta kommer främst i uttryck i målet om likvärdighet vars innebörd betyder lika tillgång till utbildning, lika kvalitet på utbildningen och att utbildningen ska kunna kompensera elevers skilda förutsättningar (Skolverket, 2009). Redan på 1980-talet skrevs det om att i ett modernt, demokratiskt och industrialiserat samhälle var skola och utbildning fundamentala rättigheter och samtidigt en förutsättning för människors frihet, kunskap och självkänsla (Bailey & Bridges, 1983, refererad i Skawonius, 2005). Skawonius (2005) hävdar dock att det efter införandet av reformen det fria skolvalet uppstått en paradox där likvärdigheten mellan skolor inte har bevarats. Det är inte längre en självklarhet att barn inom det svenska skolväsendet får samma tillgång till en utbildning med likvärdig kvalitet.

Den kunskapsöversikt som släppts av Skolverket (2009) gällande påverkansfaktorer och resultaten i den svenska grundskolan, hänvisar till studier som bekräftar det faktum att elevsammansättningen inom den svenska skolan blivit alltmer homogen. Det finns ytterligare stöd i forskning som visar att skolresultatet rent generellt påverkas negativt i ett skolsystem

som delar upp elever efter deras skolprestationer. Regeringens syfte med att bryta det offentliga skolmonopolet var just att man ansåg det vara en viktig dimension av likvärdighet, skapande av likvärdiga spelregler och viktiga förutsättningar för kommunala och fristående skolor. Som skäl för den nya konkurrensen som skulle uppstå inom skolväsendet framhöll regeringen att det på sikt skulle bidra till högre kvalitet och produktivitet (Finansdepartementet, 1994:72). Med uppsatsen till hjälp ska läsaren få en inblick i hur reformen gick i kraft samt hur den i efterhand kan problematiseras utifrån forskning samt intervjuer med viktiga personer inom skolväsendet. Tanken är att gå på djupet på ett lokalt plan, för att sedan knyta an till teorier och studier som tidigare gjorts.

1.1 Problemformulering

Vi har valt att skapa en problemformulering utifrån reformen det fria skolvalet som genomfördes i början av 1990-talet i Sverige och dess konsekvenser gällande skolsegregation och kunskapsresultat. Konsekvenserna ställs sedan i förhållande till hur likvärdigheten har påverkats i den svenska skolan.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är analysera den reform som har gjorts av politiker gällande det fria skolvalet i Sverige. Vi vill titta på dels de anledningar som bidragit till reformen, men också de konsekvenser angående skolsegregation och kunskapsresultat som reformen kan ha lett till utifrån fyra skolledares utsagor. Med hjälp av teorier och tidigare forskning vill vi analysera det empiriska material som har insamlats från intervjuer med skolledare samt försöka få fram hur eller om reformen det fria skolvalet påverkat skolsegregationen och kunskapsresultaten utifrån fyra skolledares syn. Centrala begrepp är det fria skolvalet, likvärdighet, skolsegregation, kunskapsresultat. Bourdieus teori om habitus, kapital och fält samt Webers teori om det sociala rummet kommer att ställas i förhållande till begreppen. Det centrala i Bourdieu och Webers teorier som tas upp i uppsatsen omfattar individens olika handlingar som kan kopplas till valet av skola och i ett längre perspektiv dess möjliga konsekvenser till skolsegregation, kunskapsresultat och likvärdighet. Målet med uppsatsen är att få en djupare förståelse kring det fria skolvalet och dess konsekvenser i förhållande till en likvärdig skola. Uppsatsen skall skapa insikter i hur kommunala grundskolor påverkats av reformen samt hur de jobbar med den. För att nå vårt mål skall följande frågeställning besvaras:

Hur påverkas grundskolor ur fyra skolledares synsätt av det fria skolvalet med uppdraget en likvärdig skola gällande skolsegregation och kunskapsresultat?

1.3 Avgränsning

Vi har valt att intervjua tre rektorer och en skolområdeschef i en kommun i södra Sverige. Rektorerna är ansvariga för var sin grundskola. Grundskolorna i sig tillhör distrikten norr och söder i staden. Skolområdeschefen är ansvarig för ett av distrikten gällande stadens grundskolor.

1.4 Disposition

I det första kapitlet kommer vi att presentera inledning, problemformulering, uppsatsens syfte och frågeställning, avgränsning, disposition och arbetsfördelning. Det andra kapitlet består av bakgrunden. I bakgrunds innehållet ger vi en djupare förståelse av reformen det fria skolvalet. Här ges en allmän beskrivning av reformen, en kortare historisk del av den och utvecklingen av den. Här presenterar vi även våra fyra teman; skolvalfrihet, skolegregation, kunskapsresultat och likvärdighet. Kapitel två avslutas med en kortare summering av forskningsöversikten. Det tredje kapitlet tar upp de teoretiska utgångspunkterna med Bourdieu och Weber som centralfigurer i studien. Det fjärde kapitlet går in på metod och tillvägagångssättet där vi har använt oss utav kvalitativ metod med subjektivt utvalda intervjupersoner. I kapitel fem presenteras resultatet i form av en personbaserad struktur med hänvisningar till intervjuerna, kapitlet avslutas med en tabell som sammanfattar informanternas svar. I kapitel sex analyseras empirin i förhållande till Bourdieu och Weber och slutligen i kapitel sju kommer slutsatserna för studien samt studiens didaktiska perspektiv.

1.5 Arbetsfördelning

Arbetet har genomgående utförts tillsammans. Redan vid första planeringstillfället arbetade vi gemensamt fram syftet till uppsatsen. Forskningsöversikten, de teoretiska utgångspunkterna, resultatet, analysen och slutsatsen har grundligt tagits fram av båda. I våra intervjuer har vi suttit tillsammans med en informant i taget. Det enda som gjorts individuellt är transkriberingen där vi transkriberat två intervjuer var.

2. Det fria skolvalet en bakgrund

En reform betecknar en genomgripande förändring av en samhällelig verksamhet där syftet är att förbättra den. När det gäller utbildningen är skolvalfriheten något som staten velat förbättra via en reform. När det då kommer till skolreformer är skolvalfriheten en reformaspekt som går under rubriken styrning där staten använder det som ett medel för att styra skolan (Skolverket, 2009).

Det var den borgerliga regeringen som genomförde valfrihetsreformen inom skolväsendet i början av 1990-talet, men det ska sägas att förberedelser redan hade skett av socialdemokratiska företrädare. Det officiella motivet löd att den enskilda individen skulle få större inflyttande och att tjänsteproducenten som nu skulle drivas av konkurrens skulle bli bättre samt billigare (Skawonius, 2005). I Regeringens proposition om valfrihet och fristående skolor (Prop. 1991/92: 95) står det bland annat att målet var att ge största möjliga frihet för barn och föräldrar att välja skola. Vidare står det att rätten och möjligheten att välja skola är ett viktigt instrument för att vitalisera skolan. I propositionen ges även legitima skäl till reformen såsom att ett fritt skolval kan stimulera föräldrar till ett större engagemang för sina barns skolgång, samtidigt som de i sin tur får större lyhördhet för sina behov och önskemål hos skolor samt kommuner. En sådan utveckling skulle gynna hela skolverksamheten då man såg att behovet av en mångfald av utbildningsvägar och pedagogiska metoder ökade. Syftet med friskolorna skulle vara att de skulle fungera som komplement till det offentliga skolväsendet. Valfriheten i sig var ett mål som lanserades genom att beskriva det som en medborgerlig rättighet och därmed var skälen legitima då demokratin i sig är något vi sällan ifrågasätter (Skawonius, 2005).

Det var inte förrän 1992 som privata skolor i Sverige fick rätt till offentliga medel. När friskolelagen bekräftade att fristående skolor skulle få erhålla 85 % av en kommuns genomsnittskostnader för respektive stadium blev konsekvensen att antalet friskolor fördubblades mellan 1992 och 1993. Regeringen ville bryta det offentliga skolmonopolet och man ansåg att en viktig dimension av likvärdighet var skapande av likvärdiga spelregler och förutsättningar för kommunala och fristående skolor. Som skäl för den nya konkurrensen som nu skulle uppstå inom skolväsendet framhöll regeringen att det på sikt skulle bidra till högre kvalitet och produktivitet (Finansdepartementet, 1994:72) Utbildningspolitiken i Sverige har under 1900-talet till stor del styrts av en uttalad ambition om att det skulle vara en enhetlig och likvärdig utbildning för alla. Rättigheten för barn att få gå i skola är nödvändig för hela samhället, för den samhällelige ordningen samt för att landet ska kunna konkurrera på den

globala arenan. Paradoxen blir dock här att valfrihetsreformen skapar ett system där likvärdigheten mellan skolor blir svår att bevara och det är inte självklart att alla barn får samma tillgång till en utbildning med likvärdig kvalitet. Det finns en konflikt mellan valfrihetsdiskurens och retoriken om likvärdighet inom den svenska skolan. En konsekvens av införandet av det fria skolvalet kan komma att bli att elitiskolor utvecklas och legitimeras. De gemensamma möten inom skolan som tidigare togs för givet, kan nu komma att utvecklas till att särart och särintressen utvecklas i avskildhet (Skawonius, 2005).

2.1 Skolvalfrihet

Valfrihetsprincipen är en princip som placerar den individuella föräldrarätten i centrum, en idé som bygger på liberal teori om den autonoma medborgaren. Det är en idé som bygger på possessiv individualism (Macpershon, 1962, refererad i Eriksson, 2006) där man som individ äger sina egna kapaciteter, det är där idén om valfrihetsprincipen har sin grund. Det som kännetecknar valfrihetsprincipen är att själva valhandlingen hamnar i centrum. Valet karakteriserats av ett atomiserat beslutsfattande (Whitty, 1997, refererad i Johansson, 2004). Föräldrarna fattar i valfrihetsprincipen själva ett val över de egna barnens utbildning, alltså ett atomiserat val som man getts rättigheter i att göra. Det kollektiva intresset är underordnat egenintresset.

Det svenska välfärdsystemet håller sedan ett par decennier tillbaka på med genomgripande förändringar där den största skillnaden från tidigare är att enhetliga lösningar överges till förmån för mer individualiserade former. Processer ersätts av marknader där människor kan utöva ett inflytande som konsumenter och kunder snarare än medborgare. Syftet med dessa förändringar är att skapa en konkurrens för att höja kvaliteten på offentliga tjänster, samtidigt som det finns en förhoppning om att det även ska spara pengar. Förutom ekonomiska motiv så finns det även en politisk och ideologisk tanke bakom reformerna. När det gäller utbildning och skola, har också den berörts framförallt genom ökade möjligheter till att fritt välja vilken skola ens barn skall gå på (Skawonius, 2005).

Redan på 1980-talet skrevs det om att i ett modernt, demokratiskt och industrialiserat samhälle var skola och utbildning fundamentala rättigheter och samtidigt en förutsättning för människors frihet, kunskap och självkänsla. Utbildning betonades även som viktig då det skapade möjligheter i samhälls- och arbetslivet. Just skillnaden mellan individers kunskaper sågs som vitalt då man spådde att det i framtiden skulle krävas olika förmågor att hantera nya

tekniker och att det skulle bli avgörande för att komma in på och behålla en position på arbetsmarknaden (Bailey & Bridges, 1983, refererad i Skawonius, 2005).

Englund (1993) har utvecklat ett teoretiskt perspektiv för att undersöka och tolka den utveckling som förändrat samt påverkat omvandlingen av skola och utbildning under det sena nittonhundratalet. Han använder framförallt två olika och ideologiskt betingande begrepp för att förhålla sig till det offentliga och dess plats i samhället. Begreppen Englund använder är public good och private good. Det han menar med begreppen är att den svenska skolan håller på att utvecklas från att ha varit präglad av public good, till att alltmera vara private good. Denna utveckling menar Englund har skapat villkoren för skolvalsreformen. Public good är det som kännetecknat den svenska skolan under en lång tid, den grundläggande utbildningen har setts som en rättighet för alla barn och ungdomar inom ramen för en likvärdig sammanhållen skola. Syftet med den allmänna bildningen och medborgarfostran var att säkra tillgången till de medborgerliga, politiska samt civila rättigheterna för alla. Innebörden av public good är enligt Englund att samhället tar ett övergripande ansvar för kunskapsutveckling och fostran, där syftet är att upprätthålla demokratin. Föräldrar kan påverka systemet via den politiska demokratiska processen, men deras direkta inflytande på barnens skolgång är begränsat. Här har det funnits en kritik från föräldrar som upplevde att det var svårt att få inflytande genom direkt kontakt med barnets skola, vilket också bidrog till den diskursiva och politiska process som låg till grund för systemskiftet inom skolväsendet. Även faktorer som att läroplanen inte har präglats av en pluralism som krävs och den sociala snedrekryteringen till högre utbildning har bidragit till bristande förtroende för grundskolan bland föräldrar (Englund, 1993).

Ett skolsystem präglad av private good innebär enligt Englund att föräldrar har mer makt att bestämma över sina barns utbildning. Här har man bland annat använt FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna som stöd för en sådan hållning. Utbildning som präglas av private good ses i första hand som ett sätt att skaffa individuell kompetens och som en förberedelse för arbetsmarknaden. Utbildningens uppgift är att förse barn med förmågor att kunna utnyttja de system som finns i samhället. Valfriheten anses då vara nödvändig för att kunna välja och få tillgång till den utbildningsväg som man själv anser vara bäst utifrån de behov som finns (Englund, 1993). I regeringens proposition (Prop. 1991/92: 95) menade man att större valfrihet och utrymme för skolors individuella profil nu skulle skapas, samtidigt som det eventuellt gav en kostnadseffektivitet man tidigare inte uppnått. Fristående skolor skulle på sikt bidra till en mer effektiv resursanvändning och nya effektivare arbetsmetoder vinna

spridning. Förslaget i proposition skulle garantera bidrag till friskolorna för att dessa skulle få möjlighet att verka och utvecklas, det skulle också ge klarare och mer förutsägbara spelregler. Det som är avgörande för den här typen av marknadstänkande är att konsumenterna har tillgång till information om de varor och tjänster som finns på marknaden, först då kan ett fritt och informerat val göras (Englund, 1993).

2.2 Skolsegregation

Den typ av förändringar av utbildningspolitiken som skedde under början av 1990-talet i Sverige hade redan ägt rum tidigare i en rad andra länder. Det undersökningar som har gjorts om valfrihet bland annat i USA ger mycket begränsat stöd för marknadsteorin inom skolväsendet (Goldring, 1994, refererad i Skawonius, 2005). Maddaus (1990, refererad i Skawonius, 2005) undersökningar visade att föräldrar valde skola åt sina barn med utgångspunkt från faktorer som inte hade med skolans kvalitet att göra. Den slutsats som kunde dras här av valfriheten var att föräldrar med hög utbildning och med goda ekonomiska resurser tenderade att placera sina barn i skolor där prestationsnivån var högre än genomsnittet. Det var framförallt föräldrar i den afro-amerikanska medelklassen i amerikanska storstäder som utnyttjade rätten att välja skola. Ökad valfrihet tycktes alltså leda inte bara till en socioekonomisk-demografisk segregation, utan även en sociokulturell (Maddaus, 1990, refererad i Skawonius, 2005). När det gäller forskning som gjorts i Sverige finns studier gjorda i Stockholm stad som visar att val till friskola är vanligare bland föräldrar med eftergymnasial utbildning oavsett ursprungsland. Den mest avgörande faktorn vid skolval var alltså föräldrarnas egen utbildningsbakgrund (Skawonius, 2005).

Det pratas ofta om att institutioner kan fungera som arenor där det finns möjlighet att möta människor för ett nätverksbyggande. Ur ett politiskt perspektiv har en sådan arena eller mötesplats varit skolan där individer med olika etnisk och socioekonomisk bakgrund kunnat mötas (Trumberg, 2011). I en proposition från regeringen (1997/98:16) står det bland annat att den offentliga sektorn har ansvar för att förverkliga integrationspolitiska ambitioner och även vara en förebild för dessa. Om skolan ska ses som en arena där möten och nätverk skapas är det eftersträvansvärt att det då också finns elever och lärare med olika etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Om skolan istället delas upp till att vara en samlingsplats för homogena grupper reducerar man möjligheten för skolan att vara en arena för möten, vilket i sin tur kan leda till att det bildas en stereotypisk bild av ”de andra”, en bild som förmodligen inte stämmer överrens med verkligheten (Trumberg, 2011).

2.3 Likvärdighet och kunskapsresultat

Ökade möjligheter att välja skola var viktiga inslag i 90-talets reformering av den svenska skolan. Den så kallade skolvalsreformen eller valfrihetsreformen som den också kan betecknas som skulle öka konkurrensen mellan skolor och på så sätt höja kvalitén i den svenska skolan (Skolverket, 2009). Likvärdighets begreppet kan delas upp i tre delar; lika tillgång till utbildning, lika kvalitet på utbildningen och att det ska vara en kompenserande utbildning vid behov. En likvärdig utbildning betyder inte att den ska vara utformad på samma sätt överallt, innebörden i begreppet ligger i att fastställa att kvaliteten i verksamheten är så hög att elever kan nå de fastsatta målen oavsett var i landet verksamheten bedrivs. Det finns olika vägar att nå de fastställda målen, elevernas olika förutsättningar och behov är det som skolan bör ta hänsyn till. Skolan ska kunna kompensera för ogynnsamma hemförhållanden och andra olikartade förutsättningar (Skolverket, 2012). I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. I Skollagen (1 kap. 5 §, 2009:25) står det att strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. (Skolverket, 2012). I friskolereformen som presenterades av dåvarande skolminister Beatrice Ask skulle reformen skapa en större mångfald och framväxt av skolor anpassade efter lokala förhållanden. I grundskolor som har vinstdrivande aktörer finns möjligheter att utnyttja stordriftsfördelar samtidigt som ersättningen till friskolor ger möjlighet till att hålla nere kostnaderna per elev. Här finns det en risk att elevers och föräldrars bristande kunskaper kring att göra ett bra skolval utnyttjas för att maximera vinster genom att hålla nere kostnader vilket påverkar undervisningens kvalitet (Vlachos, 2011). Det finns inga givna mått att gå efter på om eller när skolsystemet är tillräckligt likvärdigt. Vad som dock går att göra är att jämföra hur likvärdigheten ser ut i Sverige med andra länder och även titta på hur det har utvecklats sig över en längre tidsperiod. När det diskuteras kring skillnaden mellan skolors resultat nämns bland annat kommunaliseringen som tänkbar påverkansfaktor. Här menar man att kommuner kan satsa olika mycket resurser på skolor och organisera skolorna på ett bättre sätt än andra. I förlängningen skulle detta eventuellt kunna påverka skolors resultat. Två andra vanliga förklaringar som nämns i sammanhanget är att det har blivit större skillnader i sättet att undervisa på och att elever i större utsträckning än tidigare sorteras till skolor efter de individuella förutsättningar den enskilda eleven har att prestera goda studieresultat (Skolverket, 2012). Hur väl likvärdiga skolor har blivit när det gäller kunskapsresultat efter reformen går att diskutera. Från icke vinstdrivande friskolor gick fem procent av eleverna ut med toppbetyg. Om man jämför med kommunala grundskolor

ligger antalet på 1,2 procent och från vinstdrivna grundskolor var siffran 3,1 procent. Även skolverket har slagit fast att det finns brister när det gäller likvärdigheten i betygssättning mellan skolor. Detta eftersom prov rättas på en lokal nivå och det finns stora skillnader i hur rättningen sker (Vlachos, 2011).

2.4 Summering av tidigare forskning

Den tidigare forskning som bearbetas under kapitel två kommer att användas som grund för val av teorier. Forskningen som har använts i studien har valts utifrån den problemställning och mål som är grundpelaren i studien. Tanken med den tidigare forskningen är att den ska ge oss en inblick i historien bakom reformen och möjliga konsekvenser reformen kan ha lett till gällande skolsegregation, kunskapsresultat och likvärdighet. Det fokus framförallt ligger på är om individers handlingsmönster påverkat skolsegregationen och kunskapsresultaten i förhållande till en likvärdig skola.

3 Teori

I detta avsnitt kommer teorier från Pierre Bourdieu och Max Weber, som är relevanta till den frågeställning som står till grund för arbetet, att presenteras. Begrepp såsom klassreproduktion, individens handlingar, social handling och stratifiering är centrala i vår teoretiska referensram. Dessa har även en central roll när det empiriska materialet ska analyseras. Vi har valt dessa begrepp eftersom de är väldigt användbara i vårt analysarbete och det ger även en djupare förståelse av studien. Hur begreppen kommer till användning och skapar förståelse i studien presenteras i kapitel sex. Citat och löpande text kommer att användas från det empiriska materialet där vi medvetet fokuserat våra frågor utifrån fyra teman, skolvalfrihet, skolsegregation, kunskapsresultat och likvärdighet. Dessa teman kommer sedan att användas som mall i analysen där vi kopplar in teorier från Bourdieu och Weber. Bourdieus teorier är tagna från tolkningar av Månsson (2010) och Broady (1989), Webers teorier som används i studien är tagna från Miegel (2002).

3.1 Bourdieus teori om klassreproduktion och individens handlingar

Den franska filosofen Pierre Bourdieu försökte med sina studier av klassreproduktion visa att det kapitalistiska samhället vi lever i idag, är i grunden ett klassamhälle som reproducerar sig som ett sådant. Eliten i samhället är enligt Bourdieu en metafor för positioner i ett socialt fält där maktmöjligheter är tillskrivna och förvärvade åt en grupp som därmed får sin ställning som elit. I flertal studier visade Bourdieu att utbildningssystemet är centralt för en sådan här reproduktion, att dess betydelse fått med sig konsekvenser som lett till att ett nytt reproduktionsmönster av underordnad och överordnad etablerats. Den effekt som uppstår av ett utbildningsorienterat samhälle är att den individ som kommer från enklare förhållanden och har ambitioner att nå en högre position får möta många svårigheter. Här menar Bourdieu att man inte bara kämpar för att nå en boklig bildning och kunskap inom utbildningen, det finns också en kamp som handlar om det sociala ursprung och klassmässiga erfarenhet en individ har med sig. För att utbildning ska bli det många ur lägre samhällsklasser hoppas på, nyckel till social framgång, krävs ofta ett stort anpassningsarbete till de nya symbolvärden som råder inom fältet. Att förändra sin klassposition genom utbildning kräver att individen tillägnar sig de sociala mönster som bär fram utbildningens klassinnebörd och idé, att välja de rätta skolorna samt att tillägna sig de språk som råder. Det finns en stark föreställning om att skolan skall vara likvärdig för alla oavsett social bakgrund, men Bourdieu menar att det finns en problematik kring det faktum att det sker en överföring av samhällets dominerande system

till utbildningen. De värden och normer som råder inom samhällets övre skikt är också det som präglar utbildningen (Månsson, 2010).

Bourdieu har även analyserat effekterna av de universitetsreformer som gjordes i Frankrike under slutet av 1960-talet. Det som hände då var att utbildning och intagning till de fria fakulteterna fick sig ett uppsving när det gällde nya studenter. I sina undersökningar visar Bourdieu vad som låg bakom reformer inom utbildningsområdet och även de mål som fanns. Målen var att arbetarklassen skulle gynnas och förutsättningen för det var tanken på allas lika värde och rätt till samma behandling i utbildningen. Konsekvensen av reformen blev dock att antalet utbildade ökade, vilket var positivt, men det medförde också att antalet utexaminerade inte motsvarande antalet platser i produktionen. Detta ledde till att det symboliska värde som tidigare fanns inom utbildningen nu sjönk. Överklassen reaktion på den nya utvecklingen var att slå vakt om sina egna elitutbildningar genom avgifter som skulle göra det mer oåtkomligt för medelklassen. Värdet av att gå i en elitkola kunde behållas då examensvärdet utvidgades till fler privata institutioner och tillträden till elitpositionerna i samhället (Månsson, 2010).

En central tanke i Bourdieus teorier handlar om individens handlingar och att de alltid är sociala och kollektiva till sin karaktär. Med det menar han att individen vistas och deltar i olika sociala miljöer, vilket medför att denne tillägnar sig olika sätt att agera och förhålla sig. Under en livstid hamnar man i många olika sociala miljöer och sättet att förhålla sig blir då format av de skilda erfarenheter man upplevt. Det individen gör är att tillägna sig ett habitus, med detta habitus kan individen agera ”naturligt” i flera olika sociala miljöer. Alla har dock inte samma möjligheter att utveckla ett nytt habitus och det förklarar Bourdieu med att det beror på skillnaderna i ursprungsfamiljens kapacitet att tillägna sig symboliska kapital som finns i de nya miljöerna man kommer i kontakt med. Alla har därför inte lika lätt att tillägna sig ett habitus som blir effektivt i det fält där man vill konkurrera. Habitus förändras när det uppstår en kamp om sociala positioner inom ett fält, för en individ gäller det att hålla sig kvar inom fältet samtidigt som fältet i sig ska bibehålla sin ställning och makt i samhället. För att en individ ska kunna avancera i ett konkurrensfält krävs en tillägnad av olika tillgångar och volymer av den kapitalform som dominerar just det fältet. Det betyder att en individ omvandlar sin kapitaltillgång till en del av sitt habitus, allt för att kunna konkurrera inom ett fält (Månsson, 2010).

Hur olika sociala grupper historiskt har till skaffat sig makten förklarar Bourdieu utifrån begreppet kapital. Ett kapital kan vara tillgång på sociala kontakter (det sociala kapitalet),

tillgångar man tillägnar sig genom utbildning (det kulturella kapitalet), konsten att behärska och känna till sin tillhörighet och konkurrensförmåga (det symboliska kapitalet) samt tillgången till pengar (det ekonomiska kapitalet) (Månsson, 2010). Det sociala kapitalet innebär att man har tillgångar via släkt, nätverk, vänner och kontakter. Det sociala kapitalet behöver inte vara bundet utan finns tillgängligt som personliga band som knyter individen till en grupp. Det kulturella kapitalet innebär att man samlar på sig ett kapital i form av tal och skrift genom utbildning eller ärver från tidigare generationer. Det kan vara så att tillgångar i det kulturella kapitalet omhändertas av särskilda skolor och universitet. Det symboliska kapitalet innebär att kapitalet erkänns av sociala grupper och på så vis blir det betydelsefullt. Det symboliska kapitalet är inget som den enskilda individen kan ge ett värde, det existerar endast i det fält som det produceras och reproduceras. Man är beroende av en grupp människor som förstår dess värde. Det ekonomiska kapitalet syftar till de materiella tillgångar som man har till sitt förfogande (Broady, 1989).

3.2 Max Webers teori om social handling och stratifiering

Webers syn på kultur och samhällsvetenskapen beskrivs enligt honom själv av termen förståelse. Med hjälp av förståelsen skall man förstå den sociala handling utifrån den betydelse som den handlande individen ger sitt handlande. Handlingsbegreppet är grundläggande i Weber sociologiska tänkande. Det förekommer fyra olika typer av handling enligt Weber; målrationellt handlande, värderationellt handlande, affektivt handlande och traditionellt handlande. Det målrationella handlandet framkommer enligt Weber när den handlande individen identifierar ett mål som skall förverkligas och tillämpar den utifrån de olika strategier som anses för situationen bidra till att målet uppnås. Weber lägger dessutom till att den målrationella handlingen får större plats i dagens moderna samhälle och detta som en konsekvens av byråkratiseringen. Det värderationella handlandet är handlingar som inte görs för att uppnå ett specifikt mål, det kan t.ex. handla om att en individ vill bevara sin trovärdighet och heder. Det affektiva handlandet är enligt Weber ett handlande som utförs av spontanitet och är under känslornas påverkan. Denna typ av handlande är inte rationellt. Det traditionella handlandet är enligt Weber ett handlande som har sin grund i sedvänjor och traditioner. Inte heller denna typ av handlande är rationellt. Handlingstyperna är viktiga enligt Weber eftersom de hjälper omvärlden att förstå varför människor handlar som de gör (Miegel, 2002).

Weber menar på att det finns faktorer som i ett samspel utgör grunden för social stratifiering. Dessa faktorer har att göra med bland annat ekonomi och status. Stratifieringen som bygger

på ekonomin ligger till grund i samhällets olika klasser. Grupper i samhället kännetecknas av vad den respektive gruppen har i likartad ekonomisk situation. Den stratifiering som bygger på statusen i samhället uppvisas mestadels i olika statusgrupper. Det som kännetecknar en statusgrupp är att individer som räknas till den har likartade livsstilar. Konsumtion av varor, olika klädstil, olika uppförande vid vissa sammanhang erhåller social uppskattning och värderas olika högt i samhället. Klass och status är inget som behöver vara sammankopplat med varandra utan man kan befinna sig högt klassmässigt och samtidigt ha låg status och vice versa (Miegel, 2002).

4 Metod och tillvägagångssätt

Den metod vi har valt att använda oss utav i vår undersökning är kvalitativ metod. I den kvalitativa metoden har intervjuer, närmare bestämt semistrukturerade intervjuer, valts som tillvägagångssätt för insamlingen av det empiriska materialet. I metoden kvalitativ forskning är intervjuer den mest använda metoden. Det är flexibiliteten i intervjun och insamlingen av kvalitativ data som gör att metoden är så attraktiv. Intervjuandet, transkriberingen och analysen tar mycket tid men anpassningsbarheten av metoden är stor i sig. I en semistrukturerad intervju har man ett antal teman som ska beröras, en så kallad intervjuguide (Bryman, 2011). En färdig lista med ämnen som ska behandlas och frågor som ska besvaras (Denscombe, 2009). En intervjuguide ger intervjupersonen en frihet att utforma svaren så att det passar denne (Bryman, 2011). Intervjuaren ska vara inställd på att vara flexibel och låta intervjupersonen tala utförligt och utveckla idéer som tas upp (Denscombe, 2009). Frågor som lämnats utanför guiden kan få ställas av intervjuaren om det kopplar samman något som intervjupersonen sagt (Bryman, 2011). Denna metod valdes eftersom vi ansåg att den kunde ges oss en stor bredd men även fördjupad fakta kring vårt forskningsämne. Metoden ger oss i ett vidare perspektiv en möjlighet att få ett större sammanhang där vi kan koppla lokal nivå till nationell nivå samt internationell nivå.

4.1 Intervjuerna

De intervjuer som ligger till grund för undersökningen är genomförda i en kommun i södra Sverige. De individer som subjektivt har valts ut arbetar eller har arbetat inom samma yrke. Tre av de intervjuade personerna har för närvarande samma yrkesroll, medan den fjärde tidigare varit verksam i den rollen men arbetar nu som tjänsteman i den offentliga sektorn. Vi tog kontakt med intervjupersonerna i förväg via mail och telefonkontakt där vi kort förklarade syftet med studien samt den ungefärliga tidslängden för intervjun som i detta fall var 30-45 minuter lång. Mötesplats och tidpunkt för intervjun har till stora delar anpassats efter intervjuerpersonernas önskemål då vi haft i åtanke att dessa individer kan vara upptagna av andra saker. Fördelen med detta är att intervjupersoner valt mötesplatser de känt sig trygga på, i våra fall har det handlar om den arbetsplats där individen är verksam. Innan intervjun påbörjades frågade vi intervjupersonen om det var ok att vi använde bandspelare för att sedan kunna transkribera intervjun, vilket det var i alla våra fall. Vi upplevde inte att bandspelaren påverkade svaren på ett negativt sätt och individerna vi intervjuade hade erfarenhet från att tidigare ha intervjuats. Vad som kan ha påverkat svaren är att vi skickade frågorna i förväg och därmed har den intervjuade kunnat förbereda sig och sina svar. Vi bedömer dock att det

var till vår fördel då vi fick svar på de frågor vi ställde, vilket underlättade i analysarbetet och transkriberingen. Det material vi får från det empiriska materialet är utsagor från intervjupersoner vi subjektivt valt ut. I vår empiriska undersökning har vi valt fyra stycken skolledare eftersom uppsatsen är baserad på informanterna och vi förväntar oss detaljerade utsagor kring deras enskilda verksamhet. Även politiker skulle kunna varit ett alternativt att intervjua i denna studie, det har dock inte varit möjligt då vi fick flertal negativa besked i våra förfrågningar till lokala politiker i kommunen. Med politiker som intervjuobjekt tror vi att vi hade fått mer generella svar gällande skolan som helhet. Som vi nämnt i kapitlet syfte och frågeställning är studien gjord utifrån fyra skolledares utsagor och dessa kan inte användas som representanter för att kunna göra generella slutsatser.

4.2 Urval

I denna studie har vi valt att använda oss utav ett subjektivt urval, det betyder att vi har handplockat intervjupersoner till undersökningen. Det här tillvägagångssättet att välja ett urval passar sig lämpligast när forskare har en viss kännedom om antingen de individer som skall intervjuas eller de företeelser som ska undersökas. Forskaren väljer då medveten ut individer utifrån det faktum att just dessa troligen anses ge värdefulla data till undersökningen. Det finns ett syfte med att välja intervjupersoner och detta syfte återspeglar både de utvalda människornas kvaliteter och relevans för undersökningen (Denscombe, 2009). Bryman (2011) väljer att kalla det här urvalet för ett målinriktat urval där individer väljs ut med hänvisningar till de forskningsfrågor som formulerats. I vår studie har vi valt ut den yrkesgrupp vi ansett vara lämpligast för vår kvalitativa undersökning utifrån den problemformulering vi haft som grund för arbetet. Fördelen med att använda ett subjektivt urval är att forskaren har möjlighet att komma närmare de individer eller företeelser som kan tänkas vara avgörande för undersökningen (Denscombe, 2009).

4.3 Analysarbetet

Vårt kvalitativa analysarbete består av tre centrala faktorer. Den första faktorn är beskrivning som syftar till att man ska ha en grundlig och detaljerad beskrivning av det material som används i studien. Noggrann registrering ska ske av situationer, intervjuer och samtal, det man med andra ord brukar kalla för tjocka beskrivningar där innehållet är detaljerat, analyserat och varierat. Den andra faktorn är systematisering och kategorisering som enligt den syftar till att systematisering och reducering ska ske över det material man har till sitt tillföga. I analysprocessen ska en sällning genomföras för att det ska vara möjligt att få en klarare

överblick. De tjocka beskrivningarna blir annars för genomgripande. Systematiseringen och kategoriseringen är en nödvändighet för att vi ska kunna förmedla det som vi funnit i materialet. Den tredje och sista faktorn är en kombination av de två faktorerna här ovan. Den syftar till att vi efter systematiseringen kan börja med att tolka materialet, leta efter meningar, orsaker, generalisera och få en ordning på vårt material. Det är här man försöker se vad som direkt blivit sagt, för att få fram det mer dolda och kanske det mest intressanta (Jacobsen, 2002).

Efter att intervjuerna genomfördes skedde en transkription av det material som hade insamlats och därefter analyserades det. För att analysen av materialet skulle ske på bästa sätt lästes materialet igenom ett flertal gånger för att på så sätt kunna få en överblick. Kategoriseringen skedde här näst och hjälpte oss att ge struktur åt vårt material som hade sin centrala punkt i Bourdieus och Webers teorier. Det som var mest relevant för vår uppsats plockades ut och analysarbetet sattes igång.

4.4 Etiska aspekter

En intervju med en enskild individ innebär att vi som forskare bryter in i dennes privata sfär, även om frågorna eller ämnet inte handlar om det privata. En undersöknings tillförlitlighet kan undermineras om intervjupersonen vet att den blir studerad. Detta kan innebära att intervjupersonen uppträder annorlunda än vad de skulle gjort i en vanlig situation. Det finns ändå tre grundregler som en forskare bör hålla sig till och som undersökningen försöker uppfylla. Dessa är informerat samtycke, krav på privatliv och krav att bli korrekt återgiven (Jacobsen, 2002). Informerat samtycke innebär att intervjupersonen frivilligt deltar i undersökningen, samtidigt som denne vet om vilka risker och vinster deras deltagande kan medverka till. Detta har vi tagit hänsyn till genom att ta kontakt med intervjupersonen i förtid där vi informerade kort om vår studie, var efter dem själva fick avgöra om hur vida de velat ställa upp i en intervju eller inte. Som vi tidigare nämnde ovan är ett viktigt krav även rätten till privatliv för den intervjuade. Vid kvalitativa studier som vi arbetat med finns det en större risk att utomstående kan identifiera intervjupersoner eftersom man jobbar med ett mindre urval. Här har vi arbetat utifrån krav på konfidentialitet, vilket innebär att vi garanterat intervjupersonerna att deras personuppgifter inte blir spridda och anonymitet (Jacobsen, 2002). Vår undersökning är av den karaktären att vi inte går in på intervjupersonens privatliv i frågorna, de är ställda utifrån intervjupersonens yrkesroll i offentliga sammanhang. Det tredje kravet som handlar om att bli korrekt återgiven innebär att forskaren bör återge intervjuer fullständigt när det är viktigt för att förstå resultatet. All analys av data är i princip omöjligt att

återge, men det som bör undvikas är använda resultat som är tagna ur ett sammanhang för att argumentera för något som den intervjuade helt klart inte menat från början (Jacobsen, 2002). Vi har valt att transkribera hela intervjuer och frågorna som vi använt oss utav kommer finnas tillgängliga som bilaga i uppsatsen.

5 Resultat

Vi har valt att presentera resultatet där vi börjar med informanternas bakgrund detta för att kunna ge läsarna en ökad förståelse om informanterna och informanternas utsagor med våra centrala teman i fokus. Genomförandet av transkriberingen har skett ordagrant utifrån informanternas utsagor. Informanterna har citerats i talspråk för att på så sätt tydligare sammanbinda informanternas utsagor till de centrala temana.

Den semistrukturerade intervjun är i uppsatsen behandlad på så sätt att de innehåller följande teman:

- Bakgrundsfakta
- Fria skolvalet
- Skolsegregation
- Kunskapsresultat
- Likvärdighet

Nedan kommer en prestation av de utsagor från individer vi valt att intervjua för denna studie. Vi kommer att börja med Rektor A för att sedan gå vidare med Rektor B och C, samt avsluta med Tjänsteman. Resultatet som visas i detta kapitel kommer att ligga till grund för analysarbetet som sker i kapitel 6.

5.1 Rektor A

Rektor A är i 60 års åldern och av det manliga könet. Hans position i organisationen är rektor. Han har varit rektor sedan mitten av 2000 talet dessförinnan det som kallades för biträdande rektor. Tjänsten gjordes om i början av 2000 talet som medförde att organisationen gjordes om under ett par omgångar vilket resulterade i att alla blev rektorer. Skolan har fem rektorer där Rektor A är ansvarig för årskurs 7-9 och dess personal. Yrkesbakgrunden inom skolverksamheten sträcker sig tillbaka till början av 1980 talet där han började sin lärarkarriär. I början av 1990 talet blev det en annan inräkning inom skolvärlden. Fackligt engagerad var han i ett av lärarförbunden. Sedan hoppade han på lärarkarriären igen under en kort period för att sedan anta sig rollen som skolledare.

Skolvalfrihet

Det fria skolvalet ur ett elevperspektiv medför positiva effekter enligt Rektor A:

”Finns ju en möjlighet om jag tittar på elevernas möjlighet att välja något annat helt enkelt om någon anledning inte är nöjd med den verksamhet vi har här då och du kan åtminstone undersöka och se om jag kan få ut något bättre” (Rektor A)

Han upplever att många elever som valt att lämna hans skola har valt att komma tillbaka av olika anledningar, gör man en överblick anser Rektor A att det går åt båda hållen. Att möjligheten finns där att göra ett val ett aktivt sådant är positivt. Det fria skolvalet har även haft en påverkan på de kommunalaskolorna:

”Jag tror att det är givet att man utsetts för viss konkurrens så tror jag att man funderar lite grann över sin verksamhet vad vi här kommunala skolan kan göra för att det skall bli bättre” (Rektor A)

Införandet av skolvalfriheten har påverkat enskilda skolor och Rektor A instämmer:

”Just på min skola har fria skolvalet haft en påverkan visst har det” (Rektor A)

Rektor A tillägger att han rent historiskt inte upplever att skolan tappat många elever. Statistik kring detta finns att inhämta om man är intresserad. Sedan finns det ett antal elever som redan från 1:a klass väljer en annan skola och dem ”ser” man inte:

”Givetvis måste vi vara på alerten och göra det så bra som möjligt vi måste se till att vi behåller eleverna vi har, innebär pengar för oss ” (Rektor A)

Orsakerna till varför elever byter till en skola som inte ligger närmast hemmet kan bero på många ting. Den första kan ligga i missnöjet kring verksamheten. Den andra kan ha att göra med ideologin. Den tredje orsaken är föräldrars påverkan, den fjärde och sista orsaken har med ryktet att göra med. Får man en stämpel på sig är det väldigt svårt att ta sig ur det.

Skillnader mellan skolor och skolområden gällande kunskapsresultaten kommer att i framtiden att utvecklas på så sätt att friskolorna kommer att ha bättre resultat kunskapsmässigt:

”Att föräldrar som väljer att flytta sina barn till andra skolor, friskolor, är lite mer på alerten och mer involverade i skolan på något sätt av den anledningen så kanske man får till bättre resultat” (Rektor A)

Det är upp oss den kommunala skolan att visa att vi kan nå detta resultat också. Tittar man på skillnader mellan skolor och skolområden gällande skolsegregationen tror Rektor A att det är många som tror att friskolor är bättre att gå i än kommunalskolan. En skola som dragit nu eller kommer att dra är den relativt nya friskolan i staden som rent historiskt har ett bra rykte.

Skolsegregation

Den etniska elevsammansättningen med elever med invandrarbakgrund på skolan som Rektor A är verksam i har tillbaka i tiden legat på 40 % men som idag har minskat och ligger på 30 %. När Rektor A pratar om fördelar kring att elever med liknade bakgrund samlas på samma skolor säger han:

”Jag tror att det är viktigt att man kan få en ungefär vettig fördelning mellan olika etiska/socioekonomiska, jag tror att det är jätte viktigt” (Rektor A)

Vi gick ut till föräldrar att vi ville ha klasser med elever från olika bakgrunder för att få en integration. Jag ser fördelar med att samla elever med olika bakgrunder på en skola men en viss balans måste finnas där.

Att upptäcka skolsegregationstendenserna från kommunens sida och om handlingskraften är tillräcklig för att motverka detta menar Rektor A att det är rektorer som avgör i vilka klasser som eleverna ska gå i. En diskussion som råder kring eleverströmmar med elevströmmar menas med att vilka elever ska gå på vilka skolor. Man ska se till att det blir en blandning på något sätt. Det finns med i tanken så det inte går snett. Att se samband mellan skolsegregation och det fria skolvalet ser inte Rektor A att det finns ur hans perspektiv. Det han ser som något som kan vara förklaringen till sambanden mellan skolsegregationen och det fria skolvalet är föräldrarna och deras påverkan.

Kunskapsresultat

Enligt skolverkets rapporter kring kunskapsresultat påverkar elevsammansättningen resultatet allt mer. Rektor A kan inte uttala sig om skolverkets studie kring området då han inte är läst rapporten, och tillägger att skolan försöker hjälpa alla elever. Måluppfyllelsen ska vara bra, om sin egen skola säger han:

”Målet är att alla ska bli behöriga till gymnasiet, vi har under större delen av de sista 10 åren av måluppfyllelsen legat strax över 90 %. Det finns mål som kommunfullmäktige satt upp där alla skolor ska ligga över 92 % år 2015”. (Rektor A)

Att kunskapsresultaten bidragit till att sortera ”bra och dåliga” skolor är Rektor A kritiskt till. Han menar på att det finns andra delar i skolan när det gäller att verksamheten ska fungera och nämner t.ex. respekten till varandra och att visa hänsyn som är förutsättningar till att få ett bra kunskapsresultat.

”Det är lite farligt att bara stirra sig blind på hur högt meritvärdet är för den skolan för det ger inte hela sanningen” (Rektor A)

En av faktorerna till en ökad skolsegregation kan vara kunskapsresultaten. Rektor A resonerar så här:

”Kan tänka mig här att vi har elever som är duktiga och nått bra resultat och då känner elever eller föräldrar att vi kan nå ännu bättre resultat och av den anledningen väljer att flytta sitt barn” (Rektor A)

De kommunala skolorna har krav på sig från skollagen som säger att elever som har bra förutsättningar ska även dem utmanas till att nå ännu högre resultat.

Likvärdighet

När Rektor A ska beskriva begreppet likvärdighet utifrån hans syn säger han så här:

”En likvärdig skola för mig är att alla ska ha samma förutsättningar för att nå de mål som läroplanen ställer sen behöver det inte vara likt på det sättet, men möjligheten skall finnas där” (Rektor A)

Det som påverkar likvärdigheten är att kommunerna sätter olika mycket pengar till sina skolor. När det gäller kommunens positiva särbehandling av en enskild skola säger Rektor A följande:

”Det finns ett resursfördelningssystem i kommunen i detta resursfördelningssystem finns det något som kallas förstärkningsresurs det är för att ge dem skolor som har behov av extra stöd” (Rektor A)

Förstärkningsresursen är ett ganska rättvist system då skolor som har ett behov av att få extra tilldelning får det och då kommer vi in på positiv särbehandling. Det som har hänt nu är att kommunen satt käppar i hjulet i den positiva särbehandlingen kring enskilda skolor som lett till nedskärningar i ekonomin.

5.2 Rektor B

Rektor B är en kvinna i 60-års ålder och är verksam på en skola i södra Sverige. Hon har jobbat som rektor sedan 1997-98, innan dess var hon mellanstadielärare. Rektor B har tidigare arbetserfarenhet från andra skolor och städer i södra Sverige. På skolan hon arbetar på nu har hon varit verksam sedan 2005.

Skolvalfrihet

Rektor B tycker att det är bra att elever och deras vårdnadshavare har ett val där det finns en möjlighet för dem att välja skola. Hon ser dock också vissa nackdelar som kan drabba olika skolor och pratar då främst om att det nu öppnats upp en friskola till i staden som gör att hennes egen skola tappar elever just till den skolan. Hon nämner här att skolan inte längre har samma ”kostym” att planera efter vilket då kan vara en nackdel för eleverna på skolan. Det finns också en vilja hos rektorn att vilja konkurrera med nya friskolor, hon ser även att hennes skola har andra bitar som inte friskolorna har alls i samma utsträckning. På frågan om hur det fria skolvalet påverkat de kommunala skolorna nämner Rektor B att friskolorna har tagit en del elever från hennes och de anledningar som hon tror kan ligga bakom är dels vilka inriktningar som skolan, men också vilka föräldrar eleverna har:

”Ja grundskolorna har ju inte varit så där jättehårt påverkade tidigare, men nu känner vi. Nu i och med skola X så blir det ju det. Tror du att det lockar fler från just det här området? Ja man är väldigt mycket för att det ska vara en bra utbildning, utbildning är viktigt för många här.”

Rektor B pratar om att det kan vara nyfikenheten som ligger bakom att en elev byter från den kommunala skolan till en friskola som har särskild inriktning. Även hennes skola har lockat till sig elever från andra bostadsområden som egentligen har närmare till andra skolor. Rektor B förklarar det på följande sätt:

”Jo vi har fått andra också, vi har någon som går här och nu får vi fem nya till vårterminen. Så det är ju också vissa som känner att nä nu blir det för stökigt eller för stora grupper eller så på vissa andra så att dem kommer hit.”

Skolsegregation

Rektor B pratar om att det till viss del finns en skolsegregation i staden och att hennes skola har ett gott rykte om sig bland de kommunala skolorna. Hon förklarar det så här:

”Sen kan vi väl tycka att visst vi har ett bra upptagningsområde och så men här finns ju mycket att jobba med ändå. Alltså man ska inte tro att här inte finns fattiga och dem som inte har föräldrar som gått ut gymnasiet för det finns det ju.”

Hon säger dock också att det inte är i samma mängd som på andra skolor, men det betyder inte att lärare och elever jobbar stenhårt tillsammans för att uppnå de mål som finns. En anledning till skolans goda resultat är att man har nästan 99 % behöriga lärare.

På frågan om skolans elevsammansättning har förändrats etniskt och eller socioekonomiskt sedan införandet av det fria skolvalet pratar Rektor B om att det skett en förändring i hela Sverige och att den välfärd som tidigare funnits, inte längre finns på samma sätt. Detta är något som hon märker av även inom skolans väggar:

”Vi får försöka se till att söka anslag för den här Majblomman till vissa elever som vi ser har svårt att få kläder eller annat. Det kan vara idrottskläder eller ytterkläder nu till vintern. Och det märks och det även ute på detta området.”

Rektor B ser en nackdel med att elever med liknande bakgrund samlas på samma skolor och menar då elever inte blir vana att umgås med andra. Det här är något skolan som hon är rektor på har försökt jobba med, bland annat genom att ha ett samarbete med kulturskolan i staden:

”Det är skillnad, vi har invandrarfamiljer här också men det är dem välutbildade som söker sig gärna hit ut och vill placera sina barn här.”

När det gäller kommunen och deras arbete att upptäcka skolegregationstendenser ser Rektor B vissa försök. Hon nämner här bland annat att man har försökt flytta elever från en skola till en annan, men är osäker på om det blev helt bra ändå. På hennes skola finns det också elever, de som kommer med buss utifrån, som egentligen skulle kunnat åka till en annan skola:

”Dem åker ju ändå, men visst ska dem åka längre? Det är alltid den här frågan, vilket är bäst?”

Kunskapsresultat

När det gäller elevsammansättning på skolor och i klasserna talar Rektor B om att det kan finnas vissa fördelar med homogena grupper. Fördelen som hon kan se är att det för vissa elever blir jobbigt att sitta på lektion efter lektion där man inte vågar räcka upp handen och fråga efter hjälp om man inte förstår:

”Då känner man sig ännu sämre och då kan det vara bättre att få vara i en grupp där man får lov att ta om och ta om tills man lär sig så att man får en styrka.”

Rektor B säger dock också att det finns en fördel med att ha olika kunskapsnivå inom grupper där elever får mötas trots att det är på olika nivåer kunskapsmässigt. Den positiva effekt man får ut här menar hon är att eleverna kan lära av varandra och på så vis utnyttjas fler resurser än bara lärarens.

När vi frågar om kunskapsresultat har bidragit till att sortera ”bra” och ”dåliga” skolor och hur det var för hennes skola svarar Rektor B:

”Det har påverkat och det påverkar det gör det. Hur är det för er skola? Det kan vara både och ska jag säga, alltså dem säger nog att vi har ett så bra område och därför är det bra att gå här. Men så bra område är det inte, det finns andra problem.”

Rektor B tror att hennes skola har ett gott rykte om sig i staden när det gäller elevers studieresultat. Men hon pratar också om att det inte är ett problemfritt arbete utan att det finns andra bitar att jobba med som till exempel att eleverna här ute kan spendera mycket tid ensamma då båda föräldrarna kan vara upptagna med egna karriärer eller är ute och reser mycket. Rektor B pratar även om att kunskapsresultaten kan ge en ökad skolsegregation då det finns skolor som tar emot väldigt många nyanlända barn där en del aldrig gått i skolan. Då ger inte kunskapsresultaten en rättvis bild av arbetar som pedagoger och övrig personal gör på skolan.

Likvärdighet

När vi kommer in på ämnet likvärdighet med Rektor B så pratar hon om att det är svårt att uppnå en likvärdighet och då framförallt när det gäller pedagogernas arbete:

”Vi har alla våra personligheter och det är ju det vi går in med som lärare när vi möter en elevgrupp. Och det finns ju vissa som man möter bättre och andra sämre. Och sen då om det är likvärdigt, ja jag hoppas ändå på det.”

Det stöd som finns från kommunens sida tycker Rektor B borde fördelas efter elevernas olika behov ute på skolorna. Det finns en grundplåt som delas ut efter antal elever som går på skolan, men sen är det en viss del som är socioekonomiskt riktad.

5.3 Rektor C

Rektor C är i 50 års åldern och av det manliga könet. Hans position i organisationen är rektor och har även varit biträdande rektor i tidigare fall. Yrkesbakgrunden sträcker sig tillbaka till början av 1990 talet då han gick ut lärarutbildningen och sedan varit verksam i läraryrket i 10 år. Rektorn C är ansvarig för årskurs 7-9 och dess personal.

Skolvalfrihet

Det fria skolvalet ur ett elevperspektiv medför positiva effekter enligt Rektor C. De fristående skolor som etablerat sig i staden har stimulerat den kommunala skolan till att bli mer självkritiska och fundera över sin egen verksamhet:

”Hur agerar vi i vårt bemötande och vårt kvalitetsarbete så att våra elever och vårdnadshavare vill stanna hos oss” (Rektor C)

Det har funnits ett flertal fristående skolor i staden som har varit etablerade men som inte stört den kommunala verksamheten. I dagens läge finns det en relativ ny friskola som etablerat sig i staden som är mer aggressiva i att dra till sig elever.

Införandet av skolvalfriheten har påverkat enskilda skolor och Rektor C instämmer:

”Ja det har det ju gjort, vi är ju ganska så stelbenta i vår organisation” (Rektor C)

Att tappa 10 elever är inte mycket men tappar man två elever från en klass och två från en annan klass osv. så blir det svårt att göra om i organisationen. Man blir även av med mycket pengar på det sättet och då blir besparingarna svåra att hantera när dem eleverna försvinner i en redan befintlig organisation. Just skolan som Rektor C är verksam i har inte märkt av att det fria skolvalet påverkat honom eller skolan negativt, tvärtom:

”Vi har ett väldigt tryck på elever som vi börja hos oss” (Rektor C)

Orsakerna till varför elever byter till en skola som inte ligger närmast hemmet kan bero på många ting. I ett samtal som fördes mellan Rektor C och en lärare på en fristående skola ställdes en fråga där Rektor C var intresserad av vad den fristående skolan gör som inte den kommunala skolan gör och varför det tilltalar allmänheten:

”Många föräldrar tror att det är mer ordning och reda och det tilltalar vårdnadshavare”
(Rektor C)

Många vårdnadshavare tror att det är studie ro och att det är mer kunskap i centrum på friskolorna. Tittar man på skillnader mellan skolor och skolområden gällande skolsegregationen tror Rektor C att det är ett jättestort problem. Många skolområden har det tufft. Det gäller att jobba hårt på en skola. Oavsett vilken skola man jobbar på ska man vara effektiv och jobba med stor energi för att nå framgång.

Skolsegregation

Skolan som Rektor C är verksam i ser inte alls att den etniska och socioekonomiska elevsammansättningen har förändrats under de senaste åren. Elever med utländsk bakgrund är väldigt få, knappt någon.

”Det är ju en stor brist på denna skola att vi inte är en spegel av samhället i stort eller Europa i stort utan vi är en liten isolerad ö och det är ju till vår nackdel” (Rektor C)

När det gäller fördelar och nackdelar kring elever med samma bakgrund samlas på samma skolor svarar Rektor C

”Jag kan ju inte se några fördelar med det” (Rektor C)

Rent organisatoriskt när man t.ex. anordnar undervisning är det enklare att integrera. Elever mår bra av att möta olikheter och det måste bli en tillgång. Att upptäcka skolsegregationstendenserna från kommunens sida och om handlingskraften är tillräcklig för att motverka detta menar Rektor C att kommunerna har upptäckt segregationstendens men att de inte är handlingskraftiga i åtgärderna.

”Alltså staden är ju väldigt segregerat. Ute på andra områden där är ju en väldigt stor andel med utländsk bakgrund och här har vi knappt någon. Ibland har vi funderat på att låta både lärarna och elever byter miljö, byta klasser bara en förmiddag någon gång med att försöka knyta an projekt tillsammans. Man behöver inte åka till Bosnien för knyta an ett internationellt projekt, vi kan göra det inom kommungränsen” (Rektor C)

Att sätta igång något sådant hade gynnat alla parter och det är jättespännande att lära av varandra. Att se samband mellan skolsegregation och det fria skolvalet ser inte Rektor C som något som passar in i staden han är verksam i.

”Utifrån media har man ju hört att föräldrar eller elever som kommer från en studiemotiverad hemmiljö, alltså att dem söker sig till varandra och till skolor som håller den fanan högt som betonar studieresultat och kunskapen” (Rektor C)

Kunskapsresultat

Rapporter som gjorts av skolverket visar att sammansättningen betyder allt mer för elevernas resultat men på skolan som Rektor C är verksam i håller inte argumentet. Klasserna är uppbyggda på så sätt att man försöker göra dem så homogena som möjligt. Man tar in elever från upptagningsområdet och gör helt nya grupperingar helt nya klasser när högstadiet börjar. Att kunskapsresultat att bidragit till att sortera ”bra och dåliga” skolor är Rektor C kritisk mot. Han tycker att skolan är en plats där man ska uppleva mycket men ändå att kunskaper och undervisning ska vara i centrum. Eleverna ska på alla skolor få chansen att nå målen det är uppdraget oavsett var skolan ligger och vilka elever som går där. Skolan måste ge möjligheter till alla för att nå målen. Det är här politiker måste visa mod för att rikta resurser till de som behöver det mest. Om ”bra och dåliga skolor” säger Rektor C så här:

”Det är mer komplext än att bara säga så, vi är bäst, det kräver en annan fråga, bäst på vad? Allra bästa skolan är kanske den som eleverna går ut med lägst betyg” (Rektor C)

Man ska inte snegla för mycket på andra. Vi jobbar hårt för våra elever, dem ska få chansen att nå målen. En av faktorerna till en ökad skolsegregation kan vara kunskapsresultaten. Rektor C säger att det kan mycket väl vara så. När föräldrar som är bosatta i de närliggande områdena ringer och undrar lite om skolan och om kunskapsresultaten är jag inte sen att svara:

”Att eleverna går ut med fantastiska betyg här ifrån när de gått ut i nian” (Rektor C)

En viktig faktor som bidrar till att betyget ser ut som det gör är att samarbetet med vårdnadshavare fungerar.

Likvärdighet

När Rektor C ska beskriva begreppet likvärdighet utifrån hans syn säger han så här:

”Likvärdighet för mig är att alla elever ska få chansen att nå målen oavsett var de går” (Rektor C)

Om kommunens positiva särbehandling av en enskild skola säger Rektor C:

”Det är orättvisst om man skulle ha en rättvis fördelning” (Rektor C)

Alla kan inte få det att precis lika rent ekonomiskt. Det är klart att vi måste fördela pengar efter behov, vi måste ha positiv särbehandling.

5.4 Tjänsteman

Den fjärde intervjupersonen är en man i 50-års åldern som arbetar som tjänsteman inom den offentliga sektorn. Han har tidigare varit rektor och arbetade som det i drygt fem år.

Skolvalfrihet

Tjänstemannen pratar om att det finns olika synvinklar att titta på det fria skolvalet. Han uttalar sig bland annat så här när det gäller positiva och negativa effekter av elevers fria skolval:

”Man kan betrakta detta utifrån resultat, likvärdighet, kvalitet t.ex. och sen dela ner det i underfaktorer, man kan konstatera att de flesta av dem här olika faktorerna som jag tagit fram lyfter positiva och negativa sidor. Det positiva är då att man tittar på andra i det bästa fallet tillför andra metoder andra tillvägagångssätt som inte de traditionella i undervisningssammanhang och det kan leda till bättre resultat men kan också leda till att likvärdigheten sätts på spel, vilket då blir en positiv och negativ sida av det.”

Vidare pratar tjänstemannen om att det är intressant att det ur en analysynpunkt går att hitta både bra och dåliga saker med det fria skolvalet. Han nämner ett möjligt scenario bland annat där han pratar om att det kan uppstå situationer där en skola ”skjuter iväg” så pass långt att andra skolor blir negativt påverkade på så vis att de sistnämnda känner att de inte kan konkurrera, och att det uppstår en resignation i systemet. Den positiva effekt som kan uppstå är att goda pedagoger samlas på en plats, då blir det positivt för den skolan. Anledningar till att det kan hända är att en skola erbjuder högre löner eller att det är bättre förhållanden på en friskola som då lockar över bättre pedagoger. Det negativa blir då att andra skolor försämras. I den stad där tjänstemannen är verksam har den kommunala skolan inte påverkats något större av det fria skolvalet menar han. Han säger dock att den kommunala skolans ekonomiska resurser blivit lite sämre då det förs över ganska mycket pengar till friskolor. De orsaker som han kan se ligga bakom det faktum att vissa elever väljer en annan skola än den som ligger närmast hemmet är statusen på en skola och att föräldrar pratar ihop sig med varandra. Han förklarar det så här:

”Jag tror status för föräldrarna är viktig att man kan säga att mitt barn till exempel går på skola X då tycker det att man är lite finare än att gå i den kommunala skolan alla tycker inte så men en del tycker det. Jag tycker att den här allmänna marknadsföreningen, reklamen som staten gör när man ska välja själv det ligger i tiden att göra det.”

En annan orsak som han tror kan ligga bakom elevers byte av skola är skolresultaten då statistiken oftast visar att friskolor får bättre resultat än de kommunala skolorna. Han menar att det finns en anledning till att friskolor marknadsför sin verksamhet just utifrån att skolan i fråga kan visa att här uppnår eleverna goda studieresultat. Marknadsföring är något de kommunala skolorna inte gör. Tjänstemannen menar att egentligen inte går att dela in bra och dåliga skolor då:

”För det första vill jag säga att det är lite trubbigt att dela in bra och dåliga skolor du kan gå på en jättebra skola och ha otur att få en dålig lärare och då är inte den skolan bra för någon”

När det gäller framtiden och hur skolor och skolområden kommer att utvecklas gällande kunskapsresultat och skolsegregation svarar tjänstemannen att detta beror på om det kommer fattas något politiskt beslut rörande vinstintressen i friskolorna. Om det inte fattas något sådant beslut som säger att man inte får ta ut en vinst tror han kommer leda till friskolor får bättre studieresultat än kommunala skolor. Han förklarar det så här:

”Säger att situationen ser ut som just nu då tror jag att man kommer kunna få bättre resultat på friskolorna genom att man nischar in sin marknadsföring mot elever som kommer från vissa områden det finns säkert metoder för detta även om jag inte känner till dem och då bidrar det till skolsegregation att det blir lite mer elit betonat och man kommer i sin marknadsföring rida på det från friskolorna. Så ja man får en ökad skolsegregation på sikt. Om man vet, går jag där så får jag ett bra resultat. Det kommer öka klyftorna. Jag tror inte att det är en positiv utveckling.”

Skolsegregation

När det gäller elevsammansättningen i stadens kommunala skolor och om den förändrats något säger tjänstemannen att han tror att förändringen varit marginell. Han spekulerar i att det kan vara så att fler elever med svenskt ursprung bytt till en friskola, men han har inte hört i något sammanhang att de skulle varit en stor förändring. Enligt tjänstemannen finns det en

nackdel för en skola där det bara går svenska elever då den kreativa olikheten inte kan föras fram på samma sätt:

”För en skola där det bara går svenska elever är det en nackdel att man inte får fram den kreativa olikheten att man lyckas riktigt bra med saker och ting. Man får en mer resultat relaterad skola en tendens att bli lite traditionell kan jag tänka mig att skola X traditionella syn på lärande och vad man vill och man nu säger att det är huvudsakligen svenska elever där vet jag inte det men skulle kunna tänka mig det, då skulle jag inte hitta framtidens toppar och entreprenörer där, men dem tror jag man kan hitta i större utsträckning på skolor som har elever med utländskt och svenskt ursprung som skola Y till exempel.”

Tjänstemannen pratar dock om att det kan uppstå andra svårigheter på skolor där många elever har en utländsk härkomst och pratar då framförallt om svåra sociala och ekonomiska förhållanden. Det i sin tur kan leda till att skolan får elever som känner att det inte är lönt att lägga ner någon energi på skolarbeten. Han spekulerar i att tendenser till att detta uppstår kan vara större i dem områden där mångfalden är större:

”Så den ena sidan där det finns bara svenska elever så kanske det blir lite konservativt och anpassat i viss form och blir det förmycket med negativta gruppdynamiken i en segregerad skola då blir inte resultatet tillräckligt bra.”

Vi frågar tjänstemannen om vi kan vi lita på att kommunerna klarar att i tid upptäcka skolsegregationstendenser och har tillräcklig handlingskraft för att i tid sätta in åtgärder för att motverka dem. Tjänstemannen svarar att:

”Nej det kan vi inte lita på. Jag tror inte att kommunens politiker kommer att reagera i tid och inte heller ha tillräckliga åtgärder för att åtgärda det, och det beror på att vi har ett val vart fjärde år och att ändra om i skolor för att blanda upp det är svåra politiska beslut som kan leda till att man blir av med makten.”

Som förslag till en förändring pratar tjänstemannen om att det politiska underlaget skulle kunnat se annorlunda ut, just för att skolan inte ska drabbas på ett negativt sätt. Tyvärr har han svårt se att ett sådant förslag skulle gå igenom där ett parti eller block har en säkrad majoritet under en längre period än fyra år. När det gäller sambanden mellan skolsegregation och det fria skolvalet ser han inga större i staden han är verksam i, men han säger även att han kan tänka sig att det säkert finns kommuner och situationer där det fria skolvalet ganska starkt bidragit till en skolsegregation. Han kan absolut se ett scenario där en skola som tappar många

elever som fungerade väl i verksamheten, också tappar suget både bland eleverna som är kvar men även bland pedagoger:

”Man kan nog ha en bra skola som förlorar ett antal elever som jobbar traditionellt med goda resultat enligt den traditionella skolformen och om dem då slutar så blir det en större mängd kvar och det blir någon slags kritisk punkt kvar där den negativa tanken runt skolans mindre eller vi kan kalla det meningslöshet att det tar överhanden och så tippas resultatet åt ett annat håll då.”

Kunskapsresultat

Sambandet mellan elevsammansättning och kunskapsresultat är något tjänstemannen kan se framför sig. Här pratar han om att det finns risk för att det på vissa skolor kan uppstå en dynamik där det bildas grupper av elever som bestämmer sig för att skolan inte är så viktig. Det leder dels till att resultaten blir sämre, men också till att de elever som har bra betyg byter till en annan skola:

”Och det skulle kunna vara så att man får bra elever att byta, alltså bra elever enligt det gamla traditionella skolsystemet, att byta till andra skolor och kvar blir då elever som inte tycker det och då är vi tillbaka i förra frågan att det tippas över.”

Tjänstemannen menar att det här är något man kan se på kommunala skolor om man tittar på statistik, där ser man då att resultaten varierar över åren på olika skolor. Det rör sig om ganska stora rörelser enligt tjänstemannen och vad som ligger bakom det tror han är att det sociala spelet som gör att det på vissa platser inte är lika tillåtet att lyckas i skolan. Den här åsikten menar han är starkare än pedagogers förmaningar just i det tillfället:

”Det är många omständigheter som påverkar, jag skulle kunna få jobb på en skola som rektor och så skulle jag ha tur med gruppdynamiken det året och så gör jag lite åtgärder och så för jag höra att jag är världens bästa rektor efteråt. Det finns hela tiden en slumpfaktor i det hela när man jobbar med barn och elever. Det finns mängder med faktorer som påverkar resultaten hela tiden.”

När vi frågar om det kan vara så att fokuset kunskapsresultat har bidragit till att sortera ”bra” och ”dåliga” skolor, svarar tjänstemannen att media spelar en stor roll här. Medias sätt att skriva för att väcka känslor och förenkla saker och ting. Han menar på att skolverksamheten

är en svår och komplicerad verksamhet som innehåller många detaljer. Ett exempel han tar upp här är betygsättningen och att den är en bedömningshistoria:

”En rektor som pekar på att resultatet är det allra viktigaste för den här skolan ”vi ska ha bra resultat på den här skolan”, ja då minskar kanske lärarna sin bedömning så att det blir lättare att få bra betyg.”

När vi frågar tjänstemannen om hur viktigt ryktet av en skola är svarar han det inte handlar så mycket om rykte, utan om marknadsföring:

”Jag skulle inte kalla för rykte, vi kan kalla det för marknadsföring. Man pratar ”historien om eller sagan om”. Sagan om IKEA känner vi ju alla igen, det finns en story om IKEA att dem är på ett visst sätt men det är inte säkert att det är så men alla vill uttrycka den och berätta den om hur bra det är på IKEA. Får du igång en diskussion om en skola så är det ju till en jättefördel så att säga.”

Tjänstemannen säger sedan att det kunskapsresultaten är en del i skolsegregationen, men han menar också att föräldrars inverkan sinsemellan påverkar skolsegregationen. Att föräldrar pratar med varandra om vilka elever som går på just den skolan som barnen eventuellt ska byta till.

Likvärdighet

Om likvärdighet mellan olika skolor säger tjänstemannen att det ska vara en självklarhet att alla ska ha en möjlighet att nå sin potential på alla platser. Där är skolan inte riktigt idag säger han för att likvärdigheten ska innehålla en viss kvalitet som idag inte finns på alla skolor. När det gäller kommunen och en positiv särbehandling av en enskild skola är hans åsikt att det har blivit en sänkning av stödet till elever med socioekonomiska svårigheter de sista två åren. Han spekulerar sedan i att det kan vara så att anledningen till sänkningen är att kommunen tvingats lägga mer pengar på friskolor, men det är inte något han har underlag för menar han. Vidare pratar han även om en negativ särbehandling av den kommunala skolan:

”Negativ särbehandling som jag sätt det är ju att det är väldigt svårt att samordna en marknadsföring för den kommunala skola. Det finns liksom ingen politisk vilja i det eller från högre tjänstemannasida att man ska ägna sig åt det så att säga.”

När vi då pratar om vilka orsaker som han ser det kan ligga bakom detta svarar han:

”Nej det är ju för att den politiska linjen är att friskolor ska man etablera och då tänker man sig nog att man försvarar etableringen genom att marknadsföra den andra samtidigt. Jag hoppas ju att man börjar profilera den kommunala skolan också på ett annat sätt. Men det finns ju inga budgetar för sånt.

5.5 Summering

Här nedan har en summering skett av intervjupersonernas utsagor efter de fyra begrepp som är centrala i vår studie. Vi kan notera av tabellen att det finns likheter och skillnader i synsätt hos informanterna kring våra teman. Vi kommer i kapitel sju att återkomma till en djupare bearbetning av modellen.

Fråga	Rektor A	Rektor B	Rektor C	Tjänsteman
Bakgrundsfakta	Rektor sedan tio år tillbaka. Tidigare verksam som lärare.	Rektor sedan 15 år tillbaka. Tidigare verksam som lärare.	Verksam som lärare i tio år innan han tog ansvaret som skolledare.	Tidigare verksam som rektor innan han tog ansvaret som tjänsteman i den offentliga sek.
Fria skolvalet	Har en positiv inställning till det	Bra med möjligheter till att själv göra ett val	Ur ett elevperspektiv, positivt.	Positiva och negativa effekter av elevers fria skolval.
Skolsegregation	Heterogen sammansättning som ett medel för att motverka.	Homogen elevsammansättning som kan vara en orsak till det.	Att möta olikheter måste bli en tillgång.	Lyfter fram nackdelar med skolsegregationen.
Kunskapsresultat	Alla ska kunna bli behöriga.	Kan se vissa fördelar med både homogena och heterogena grupper.	Ge möjligheter till alla för att nå målen.	Mängder av orsaker som påverkar kunskapsresultaten.
Likvärdighet	Alla ska ha samma förutsättningar, men det behöver inte vara likt.	Stöd fördelas efter elevernas olika behov.	Alla elever ska få chansen att nå målen, oavsett.	Alla ska ha en möjlighet att nå sin potential, idag finns den inte.

6 Analys

Vi kommer här att analysera informanternas utsagor och sammankoppla dem med Bourdieus och Webers teoretiska begrepp som är relevanta för vår studie. I Bourdieus teoretiska del kommer vi att lyfta fram aspekter som rör klassreproduktion, individens handlingar och habitus samt kapital i form av socialt, kulturellt, symboliskt och ekonomiskt kapital. I Webers teoretiska del kommer vi att lyfta fram aspekter som rör sociala handlingar i form av målrationellt, värdenationellt, affektivt och traditionellt handlande och den sociala stratifiering som har att göra med ekonomi och status. Teorierna är väsentliga för uppsatsen då det empiriska materialet analyseras utifrån dessa och förklarar en individs handlande. Bourdieus teorier är intressanta för studien då de ger oss förklaring till reproduktion, värden, resurser och tillgångar hos individer. Webers teorier tillsammans med Bourdieus ger oss förklaring till skillnaderna bakom människor handlingar.

6.1 Bourdieus teori om klassreproduktion och individens handlingar

Enligt Bourdieus teori om individens handlingar är dessa kopplade till det sociala och kollektiva. Individen kommer att utifrån teorin delta i olika sociala miljöer vilket gör att denne behöver anpassa sig efter normer som råder just där. Individen kommer att anpassa sig efter de erfarenheter man har med sig. Handlandet som en individ utför kommer att påverkas av den kapitaltillgång som personen har till sitt förfogande för att kunna konkurrera inom ett fält. Bourdieus teorier om hur en individ eller grupp får tillgång till makt förklaras utifrån hans begrepp om kapital. Det finns olika tillvägagångssätt att få tillgång till makten genom kapital, det kan handla om allt från de personliga kontakter en individ har till att man ärver ett kapital (Månsson, 2010). Det kan också vara så att vissa skolor eller universitet innehar ett kapital, här kan det skilja sig skolor emellan.

Rektor B lyfter fram att det är viktigt för föräldrar inom det upptagningsområde hennes skola har med en bra utbildning, föräldrarna är måna om att deras barn ska gå på en bra skola, så här säger hon:

”Ja grundskolorna har ju inte varit så där jättehårt påverkade tidigare, men nu känner vi. Nu i och med skola X så blir det ju det. Tror du att det lockar fler från just det här området? Ja man är väldigt mycket för att det ska vara en bra utbildning, utbildning är viktigt för många här.” (Rektor B)

Bourdieu diskuterar det symboliska kapitalet där han förklarar det som ett kapital som erkänns av sociala grupper och på så vis blir det betydelsefullt. Individerna i sig kan inte påverka värdet av kapitalet utan man är beroende av en grupp av människor (Broady, 1989).

Även det kulturella kapitalet påverkar skolan då det kan vara så att tillgångar i det kulturella kapitalet omhändertas av särskilda skolor och universitet. Det kulturella kapitalet handlar om att individen samlar på sig kapital i form av tal och skrift, antingen genom utbildning eller ärver från tidigare generationer (Broady, 1989). Rektor A påpekar att det finns föräldrar som är intresserade av barnens utbildning och dess konsekvens kan bli att skolvalfriheten utnyttjas, så här säger Rektor A:

”Att föräldrar som väljer att flytta sina barn till andra skolor, friskolor, är lite mer på alerten och mer involverade i skolan på något sätt av den anledningen så kanske man får till bättre resultat” (Rektor A)

Rektor B nämner skelsegregation och menar på att det är en nackdel med att elever med liknande bakgrund samlas på samma skola. Ett sätt som hon kan se det på hennes egen skola är de föräldrar med invandrarbakgrund utanför upptagningsområdet som vill placera sina barn där, att det är välutbildade familjer:

”Det är skillnad, vi har invandrarfamiljer här också men det är dem välutbildade som söker sig gärna hit ut och vill placera sina barn här.” (Rektor B)

Det ekonomiska kapitalet kan även det påverka en skola. Ekonomiska kapitalet förklarar Bourdieu med tillgången till pengar, han pratar här även om materiella tillgångar (Broady, 1989). Rektor B säger att skolan inte längre har samma ”kostym” att planera efter vilket då kan vara en nackdel för eleverna på skolan. Med kostym syftar hon till att pengar styr till viss del styr kvaliteten på undervisningen där konsekvensen i längden blir att föräldrar utnyttjar skolvalfriheten och flyttar sina barn till en annan skola. Även tjänstemannen lyfter fram orsaker som kan ligga bakom att vissa elever väljer en annan skola än den som ligger närmast hemmet. Här pratar han om att statusen på en skola är orsaken eller anledningen till bytet, så här säger han:

”Jag tror status för föräldrarna är viktig att man kan säga att mitt barn till exempel går på skola X då tycker det att man är lite finare än att gå i den kommunala skolan alla tycker inte så men en del tycker det. Jag tycker att den här allmänna marknadsföreningen, reklamen som staten gör när man ska välja själv det ligger i tiden att göra det.” (Tjänsteman)

I Bourdieus teori om klassreproduktion pratar han om hur en individ kan förändra sin klassposition genom utbildning, det kräver dock att individen tillägnar sig sociala mönster som bär utbildningens klassinnebörd och idé, välja rätt skolor samt tillägna sig det språk som råder (Månsson, 2010). I Rektor A:s utsagor om att skolvalfriheten är positiv ur ett elevperspektiv menar han att elever får en möjlighet att välja skola, så här säger han:

”Finns ju en möjlighet om jag tittar på elevernas möjlighet att välja något annat helt enkelt om någon anledning inte är nöjd med den verksamhet vi har här då och du kan åtminstone undersöka och se om jag kan få ut något bättre” (Rektor A)

Eliten i samhället är enligt Bourdieu en metafor för positioner i ett socialt fält där maktmöjligheter är tillskrivna och förvärvade åt en grupp som därmed får sin ställning som elit (Månsson, 2010). Tjänstemannen talar om att skolvalfriheten kan bidra till en skolsegregation genom att friskolor marknadsför sig själva mot elever som kommer från vissa områden, han förklarar det så här:

”Säger att situationen ser ut som just nu då tror jag att man kommer kunna få bättre resultat på friskolorna genom att man nischer in sin marknadsföring mot elever som kommer från vissa områden det finns säkert metoder för detta även om jag inte känner till dem och då bidrar det till skolsegregation att det blir lite mer elit betonat och man kommer i sin marknadsföring rida på det från friskolorna. Så ja man får en ökad skolsegregation på sikt. Om man vet, går jag där så får jag ett bra resultat. Det kommer öka klyftorna. Jag tror inte att det är en positiv utveckling.” (Tjänsteman)

I flertal studier visade Bourdieu att utbildningssystemet är centralt för en klassreproduktion, att dess betydelse fått med sig konsekvenser som lett till att ett nytt reproduktionsmönster av underordnad och överordnad etablerats (Månsson, 2010). Som tjänstemannen säger ovan finns det en risk att vissa skolor klassas som elitskolor och därmed bildas en uppfattning om att det finns en över- och underordning bland skolorna.

Likvärdighet är något som flitigt diskuteras när skolan är inblandad. Även Bourdieu pratar om likvärdighet för alla oavsett social bakgrund. Det han menar är problematiskt med begreppet är att det finns en föreställning om att skolan skall vara likvärdig, men enligt honom är det istället en överföring av samhällets dominerande system till utbildningen (Månsson, 2010). I vår intervju med tjänstemannen hävdar han att likvärdighets begreppet ska vara en självklarhet där alla ska ha en möjlighet att nå sin potential på alla platser. Där är skolan inte

riktigt idag säger han för att likvärdigheten ska innehålla en viss kvalité som idag inte finns på alla skolor.

Även Rektor C pratar om att begreppet likvärdighet utifrån hans syn:

”Likvärdighet för mig är att alla elever ska få chansen att nå målen oavsett var de går”

(Rektor C)

Det är inte alltid att betygen ger en rättvis bild av det jobb en skola gör, Rektor B pratar om att kunskapsresultaten kan ge en ökad skolsegregation då det finns skolor som tar emot väldigt många nyanlända barn där en del aldrig gått i skolan. Då ger inte kunskapsresultaten en rättvis bild av arbetar som pedagoger och övrig personal gör på skolan. Även Rektor A är kritiskt till att kunskapsresultat bidragit till att skolor får ett rykte om sig som antingen är bra eller dåligt beroende på kunskapsresultaten. Rektor A tycker att det finns även andra viktiga delar en skola bör fokusera på och nämner då respekten till varandra och att visa hänsyn. Bourdieu menar att alla inte har samma möjlighet då det gäller att utveckla ett nytt habitus och detta beror på kapacitet att tillägna sig symboliskt kapital i de nya miljöer som individen kommer i kontakt med. Alla har därför inte lika lätt att tillägna sig ett habitus som blir effektivt i det fält där man vill konkurrera (Månsson, 2010). För nyanlända barn tar det tid att omvandla sin kapitaltillgång så att det blir en del av deras habitus. Det i sin tur påverkar kunskapsresultaten på en skola som tar emot fler nyanlända barn.

6.2 Max Webers teori om social handling och stratifiering

Enligt Webers teori om social handling finns det fyra olika former av handlande målrationala, värderationella, affektiva och traditionella handlandet. Dessa användas för att kunna ge individen en förståelse av sitt handlande (Miegel, 2002). När skolvalfriheten diskuteras nämner Tjänstemannen då en av de bakomliggande orsaker till att elever byter skola är skolresultaten, då statistiken oftast visar att friskolor får bättre resultat än de kommunala skolorna. Han menar att det finns en anledning till att friskolor marknadsför sin verksamhet just utifrån att skolan i fråga kan visa att här uppnår eleverna goda studieresultat. Även när Rektor B pratar nämns utbildningen som något viktigt, så här säger hon:

”Ja grundskolorna har ju inte varit så där jättehårt påverkade tidigare, men nu känner vi. Nu i och med skola X så blir det ju det. Tror du att det lockar fler från just det här området? Ja man är väldigt mycket för att det ska vara en bra utbildning, utbildning är viktigt för många här.” (Rektor B)

Det målrationella handlandet framkommer enligt Weber när den handlande individen identifierar ett mål som skall förverkligas och tillämpar det utifrån de olika strategier som anses för situationen kunna bidra till att målet uppnås. Weber lägger dessutom till att den målrationella handlingen får större plats i dagens moderna samhälle och detta som en konsekvens av byråkratiseringen (Miegel, 2002). Vidare diskuterar Rektor A kring temat skolvalfrihet och menar på att orsaker till varför elever byter till en skola som inte ligger närmast hemmet kan bero på många ting. En av orsakerna som nämns är att den skolan som är inom upptagningsområdet inte stämmer överrens med familjens eller elevens ideologi och därför väljer en annan skola. Enligt Webers traditionella handlande har ett handlande skett utifrån en grund i sedvänjor och traditioner, denna typ av handlade är inte rationellt (Miegel, 2002).

Alla tre rektorer tycker att det är positivt i grunden med ett fritt skolval där elever tillsammans med vårdnadshavare ska ha möjlighet att bestämma vad som är bäst för just dem. Rektor A pratar om att det är positivt att göra ett val aktivt, Rektor B tycker att det är bra att elever och deras vårdnadshavare har ett val där det finns en möjlighet för dem att välja skola. Rektor C fortsätter på samma spår samt lägger till att det finns positiva effekter av att friskolor etablerat sig i staden då det har stimulerat den kommunala skolan till att bli mer självkritiska och fundera över sin egen verksamhet. De olika handlingstyper som är grundläggande i Webers sociologiska tänkande är viktiga för att vi ska få en förståelse för individer sociala handlingar (Miegel, 2002). Som rektor är det också viktigt att ta detta i bemärkelse då skolor konkurrerar om elever med varandra. Rektor A och Rektor B nämner båda att konkurrensen som uppstår av det fria skolvalet kan vara positivt tills viss del för den egna skolan och pratar då om att man hela tiden måste göra ett bra arbete för att undervisning ska hålla en god kvalitet, så här säger rektorerna:

”Jag tror att det är givet att man utsetts för viss konkurrens så tror jag att man funderar lite grann över sin verksamhet vad vi här kommunala skolan kan göra för att det skall bli bättre”
(Rektor A)

”Hur agerar vi i vårt bemötande och vårt kvalitetsarbete så att våra elever och vårdnadshavare vill stanna hos oss” (Rektor C)

Rektor B fyller på inom skolvalfriheten och säger att det kan vara nyfikenheten som ligger bakom att en elev byter från den kommunala skolan till en friskola som har särskild

inriktning. Det affektiva handlandet enligt Weber framkommer här som ett handlande som utförs av spontanitet och är under känslornas påverkan (Miegel, 2002).

Det finns en social stratifiering i samhället där grunden sätts i individers interaktion med varandra. Weber menar att faktorer i dessa samspel har att göra med bland annat ekonomi och status. Stratifieringen som bygger på ekonomin ligger till grund i samhällets olika klasser. Grupper i samhället kännetecknas av vad den respektive gruppen har i likartad ekonomisk situation. Likaså fungerar stratifieringen när det gäller status i samhället, alltså att det mestadels visas upp i olika statusgrupper. Här kan man finna kännetecknen som att individerna inom samma status grupp har likartade livsstilar. Rektor C spekulerar i att det finns en påverkansfaktor som berör skolsegregationen där föräldrar söker sig till andra likasinnade föräldrar när det gäller valet av skola för deras barn, så här säger han:

”Utifrån media har man ju hört att föräldrar eller elever som kommer från en studiemotiverad hemmiljö, alltså att dem söker sig till varandra och till skolor som håller den fanan högt som betonar studieresultat och kunskapen” (Rektor C)

Orsaker till ett sådant scenario som ovan ser Rektor C vara att statusen på en skola är viktig för föräldrarna och att det då pratar ihop sig med andra föräldrar. Detta i sin tur leder till att det bildas en grupp där individerna inom gruppen kommer från liknande förhållanden och har det gemensamt att det i hemmiljön är viktigt med studier.

7 Slutsatser

Uppsatsen syfte har varit att analysera den reform som har gjorts av politiker gällande det fria skolvalet i Sverige utifrån fyra skolledares utsagor. Ingångsriktningen har varit att titta på dels de anledningar som bidragit till reformen, men också de konsekvenser angående skolsegregation och kunskapsresultat som reformen kan ha lett till. Semi-strukturerade intervjuer har genomförts med rektorer och en tjänsteman inom den offentliga sektorn för att få deras bild av hur det fria skolvalet har påverkat skolor i den stad där studien är gjord. Det empiriska materialet har sedan används för att göra en analys och en problematisering där frågeställningen som ligger till grund för studien är, hur påverkas grundskolor ur fyra skolledares synsätt av det fria skolvalet med uppdraget en likvärdig skola gällande skolsegregation och kunskapsresultat?

Välfärdssystemet har genomgått stora förändringar sedan ett par decennier tillbaka där bland annat den svenska skolan har påverkats. Syftet med de förändringarna gällande skolan har varit att ge individen ett större inflytande, bredare valmöjligheter och skapa en konkurrens för att höja kvaliteten. Det finns en generellt positiv bild av det fria skolvalet bland informanterna där samtliga menar att det är bra att eleven tillsammans med vårdnadshavare kan göra ett aktivt val. Informanterna är överrens om att det fria skolvalet leder till en konkurrens som tvingar skolorna att bibehålla en genomgående kvalitet i sin utbildning för att inte tappa elever till andra skolor. Tjänstemannen talar även om en negativ del av det fria skolvalet och nämner då att det finns vissa skolor som inte kan konkurrera på samma nivå. De anledningar han ser ligga till grund för denna problematik är att vissa skolor kan erbjuda högre löner och bättre förhållanden vilket leder till att bättre pedagoger samlas på ett och samma ställe.

Konsekvenserna av detta är att vissa skolor försämras. I intervjuerna finns det en röd tråd när det gäller synen på likvärdig skola där samtliga informanter betonar vikten av att skolan skapar möjligheter för att alla elever ska kunna få bästa möjliga förutsättningar att lyckas med sina studier utifrån deras olika behov. Skolan ska kunna erbjuda en likvärdig utbildning oavsett var i landet verksamheten bedrivs. Det betyder inte nödvändigtvis att den ska vara utformad på samma sätt överallt, vikten ligger i att kvaliteten är så pass hög att alla elever får förutsättningar att nå målen. Samtliga informanter är alltså genomgående överrens om att likvärdighet är en viktig del i en skolas arbete. När det gäller skolor i den kommun där denna studie är gjord menar dock tjänstemannen att kvaliteten inte är densamma när det gäller likvärdigheten på alla skolor. Elevers möjligheter till att nå sin potential finns inte där idag. Detta är även något som skolverket uppmärksammat då de pekat ut brister när det gäller

likvärdigheten i betygssättning mellan skolor. Detta eftersom prov rättas på en lokal nivå och det finns stora skillnader i hur rättningen sker.

Tidigare studier som gjorts i andra länder angående skolvalfrihetens påverkan gällande skolsegregationen visar att valet av en skola gjordes utifrån föräldrarnas utbildning och ekonomiska resurser. Forskning som gjorts i Sverige visar att skolvalfriheten utnyttjas främst av de föräldrarna med eftergymnasial utbildning. När det gäller informanternas utsagor gällande skolsegregationen så skiljs svaren åt något. Rektor A lyfter fram heterogeniteten som ett möjligt medel för att motverka att det uppstår en segregering bland elever i skolan. Skolan bör vara en plats där det finns elever med olika social och socioekonomisk bakgrund. Rektor B pratar om att en homogen elevsammansättning kan vara orsak till att skolsegregation uppstår. En risk med att homogena grupper samlas på ett och samma ställe är att endast likasinnade möts och skolan blir inte den arena där människor med olika bakgrund kan mötas. När det gäller Rektor C och synen på skolsegregation talar han om att elevers olikheter ska användas som en tillgång. Det finns positiva aspekter med att elever möter olikheter, man undviker skolsegregering och jobbar mot en integrering. I tjänstemannens utsagor tas konsekvenser med skolsegregationen upp, här nämner han att den kreativa olikheten försvinner på de skolor där majoritet är svenska elever. En annan konsekvens av skolsegregationen som tjänstemannen kan se på de skolor där majoriteten av elever har utländsk härkomst, är att det kan uppstå sociala och ekonomiska svårigheter. Det fria skolvalet kan leda till att de gemensamma mötena inom skolverksamheten som tidigare togs för givet, kan nu utvecklas till att särart och särintressen fördelas på specifika skolor.

Utbildningen i den svenska skolan ska ta hänsyn till barn och elevers olika behov. Efter kommunaliseringen av skolan har det diskuterats kring det faktum att olika kommuner kan satsa olika mycket pengar på skolan. Detta i sin tur kan i förlängningen leda till att kunskapsresultaten påverkas både positivt och negativt. Andra förklaringar som bidragit till ökade skillnader i studieresultat bland elever är pedagogers undervisningsmetoder och att elever sorteras till skolor efter individuella förutsättningar. Rektor A och Rektor C menar att målet är att alla elever ska bli behöriga till en gymnasieutbildning. Skolans uppgift är att ge alla elever bästa möjliga förutsättningar att lyckas. När det gäller kunskapsresultaten talar Rektor B om att det kan finnas vissa fördelar med homogena grupper. En fördel som Rektor B kan se med en homogen gruppssammansättning är att elevers kunskapsnivå är densamma inom gruppen, på så vis kan man undvika situationer där elever sitter tysta för att de inte vågar fråga när de inte förstår. Rektor B ser även fördelar med heterogena grupper där

kunskapsnivån är olika bland eleverna och på så sätt kan elever ta lärdom av varandra. Pedagoger kan utnyttja den skilda kunskapsnivån och fler resurser än pedagogens kan användas. Tjänstemannen lyfter fram aspekter som rör kunskapsresultaten där han menar att det finns en risk att det på vissa skolor uppstår grupper som bestämmer sig för att skolan inte är viktig, på så vis kan resultaten bli lidande. Det sociala spelet som råder på och inom skolan tillåter inte att man ska lyckas. Målet med reformen gällande det fria skolvalet var just att konkurrensen skulle öka vilket i förlängningen skulle innebära en kvalitetshöjning bland skolor.

Bourdieu's teorier ger studien förklaringar bakom individers handlingar kopplat till det sociala och kollektiva. Det handlande en individ utför kommer att ske utifrån erfarenheter personen har med sig sedan tidigare. Detta påverkas i sin tur av den kapitaltillgång som finns tillgänglig för individen. Dessa aspekter kommer alla att ha en påverkansfaktor vid valet av skola, både hos barnet och vårdnadshavare. Även Webers teorier ger studien förklaringar till social handling i fyra olika former. Dessa teorier tillsammans med Bourdieus används för att få förståelse för hur det fria skolvalet har utnyttjats i den kommun studien är gjord i.

Det huvudsakliga resultatet i denna studie visar att skolvalfriheten utifrån fyra skolledares utsagor marginellt påverkat de skolor studien behandlat gällande skolsegregation och kunskapsresultat utifrån målet en likvärdig skola. Det finns dock möjliga framtida tendenser till att skolvalfriheten kan komma att påverka skolorna mer i denna kommun, då samtliga informanter pratar om att elever dras till nyöppnade friskolor. Studiens slutsatser kan användas i olika former av ämnesdidaktiska utvecklingsarbeten. Det didaktiska angrepp som finns i studien är i sin helhet kopplat till skolvärlden och hur det fria skolvalet påverkar enskilda skolor.

Referenslista

- Broady, D (1989). *Kapital, habitus, fält: Några nyckelbegrepp i Pierre Bourdieus sociologi*. Stockholm: Universitets- och högskoleämbetet.
- Bryman, A (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Denscombe, M (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dovemark, M (2008). *En skola - skilda världar: segregering på valfrihetens grund - om kreativitet och performativitet i den svenska grundskolan*. Borås: Institutionen för pedagogik.
- Englund, T (1993). *Utbildning som "Public good" eller "Private good"*. *Svensk skola i omvandling?* Uppsala: Pedagogiska institutionen.
- Eriksson, L. (2006). *Föräldrar och skola – olika innebörder*. Örebro universitet: Pedagogiska institutionen.
- Finansdepartementet, (1994:72). *Valfrihet inom skolan: konsekvenser för kostnader, resultat och segregation*. Stockholm.
- Jacobsen, D. (2002). *Vad, hur och varför. Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, M. (2004). *Kontrasternas rum. Ett relationsetiskt perspektiv på valfrihet, segregation och indoktrinerande verkan i Sveriges grundskolor*. Umeå universitet: Pedagogiska institutionen.
- Miegel, F (2002). *Kultursociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Månsson, P (2010). *Moderna samhällsteorier*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Skawonius, C (2005). *Välja eller hamna: Det praktiska sinnet, familjers val och elevers spridning på grundskolor*. Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen.
- Trumberg, A (2011). *Den delade skolan: segregationsprocesser i det svenska skolsystemet*. Örebro universitet.
- Vlachos, J.(2011). Friskolor i förändring. Hartman, Laura (red). *Konkurrensens konsekvenser. Vad händer med svensk välfärd?* (s. 66-110) Stockholm: SNS Förlag.

Elektroniska källor

Prop. (1991/92: 95). *Om valfrihet och fristående skolor*. Regeringen.

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Propositioner-och-skrivelser/prop-19919295-om-valfrihet-o_GF0395/?html=true (2012-12-05)

Prop. (1997/98:16). *Sverige, framtiden och mångfalden från invandrarpolitik till integrationspolitik*. Regeringen.

<http://www.regeringen.se/content/1/c4/22/71/bbd15e5a.pdf> (2012-12-05)

SFS. (2009:25). *Den nya skollagen. För kunskap, valfrihet och trygghet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/82/90/322ec0b0.pdf> (2012-12-10)

Skolverket, (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola. Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*. Stockholm.

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publication?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2260 (2012-12-11)

Skolverket, (2012). *Likvärdig utbildning i svensk grundskola. En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. Stockholm.

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publication?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2816 (2012-12-11)

Bilaga

Intervjufrågor

- **Problemformulering**

Hur påverkas grundskolor av det fria skolvalet med uppdraget en likvärdig skola gällande kunskapsresultat och skolegregation?

1. *Halmstad Kommun (Utbildningsväsendet)*
2. *Grundskolor (Rektorer)*
3. *Skolområdeschef*

- **Bakgrundsfakta**

Namn?

Ålder?

Kön?

Position i organisationen?

Yrkesbakgrund?

- **Fria skolvalet**

Vilka positiva/negativa effekter kan du se av elevers fria skolval?

Hur har det fria skolvalet att påverkat de kommunala skolorna?

På vilka sätt har införandet av skolvalfriheten påverkat er skola?

Vad tror ni är orsakerna till att elever byter skola eller väljer en annan skola än den som ligger närmast hemmet?

Hur tror du att eventuella skillnader mellan skolor och skolområden kommer att utvecklas i framtiden gällande kunskapsresultat och skolegregation?

- **Skolegregation**

På vilket sätt har skolans elevsammansättning (etniskt och/eller socioekonomiskt) förändrats under de senaste åren?

Vad kan det finnas för fördelar/nackdelar med att elever med liknande bakgrund samlas på samma skolor?

Kan vi lita på att kommunerna klarar att i tid upptäcka skolsegregationstendenser och har tillräcklig handlingskraft för att i tid sätta in åtgärder för att motverka dem?

Vilka samband kan det finnas mellan skolsegregation och det fria skolvalet?

- ***Kunskapsresultat***

Rapporter från skolverket har visat att elevsammansättningen på skolorna betyder allt mer för elevernas resultat, hur ser ni på det?

Hur ser ni på argumentet som lyder: Kunskapsresultat har bidragit till att sortera ”bra och dåliga” skolor?

På vilket sätt kan kunskapsresultaten ge en ökad skolsegregation?

- ***Likvärdighet***

Hur tolkar ni likvärdighets begreppet?

Vad kan det finnas för ”käppar i hjulet” mot en positiv särbehandling av en enskild skola från kommunens sida?

- ***Reform***

Hur har skolvalsreformen påverkat Halmstads grundskolor?